

พิพิธภัณฑวัดท่าพุด

วัดท่าพุด ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ที่ตำบลไร่จึงอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อยู่ระหว่างวัดคอนหาวย กับวัดไร่จึง วัดท่าพุด เป็นวัดที่มีความสำคัญต่อชุมชน และมีความรุ่งเรืองมาแต่ครั้งอดีตกาล โดยปรากฏหลักฐานจารึกในแผ่นอิฐ บอกศักราชปีมะเมีย จ.ศ. ๑๑๐๐ ตรงกับปี ๒๒๘๑ ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ภายในวัดมีพิพิธภัณฑขนาดเล็ก โดยปรับปรุงจากหอพระไตรปิฎกสมัยรัชกาลที่ ๓ มีสิ่งของที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมาย ที่ตกทอดมาหลายยุคหลายสมัย บริเวณหน้าพระอุโบสถมีพระเจดีย์จุฬามณีเก่าแก่คู่วัด ที่ปัจจุบันได้รับการบูรณะไว้เป็นอย่างดี ควรค่าแก่การสักการะเป็นอย่างยิ่ง นัก พระเจดีย์จุฬามณีหน้าพระอุโบสถ ที่ได้รับการบูรณะ เนื่องจากของเดิมปรักหักพัง และโดนโจรผู้ร้ายปล้นเอาสิ่งของมีค่าภายในไปมากมาย

ตามตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า มีพี่น้องสองคนนั่งฟังอยู่ใกล้จอมปลวกใหญ่ พอพี่ชายนอนหลับไป น้องชายมองเห็นตัวแมงควาเรืองกลานออกมาจากจอมพี่ชาย และคลายหายเข้าไปในจอมปลวก ต่อมาตนเองก็นอนหลับแล้วฝันว่ามีภูติมาบอกที่ซ่อนขุมทรัพย์ แล้วขอให้ขุดเอามาขายเพื่อนำเงินมาสร้างวัด พอตื่นขึ้นมาสองพี่น้องจึงชวนกันมาขุดคูที่จอมปลวกและพบทรัพย์สมบัติมากมายจึงเอามาขายเพื่อนำเงินมาสร้างวัด และตั้งชื่อวัดว่า "วัดเจตภูติ" ต่อมาจึงเรียกเพี้ยนมาเป็น "วัดตะพุด" และวัดท่าพุดตามลำดับ

วัดท่าพุด มีประวัติที่พอจะสืบสาวได้ว่า เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา หลังกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ 2 มีผู้คนกลุ่มหนึ่งอพยพมาตั้งรกรากที่บริเวณนี้ โดยมีพระภิกษุมารด้วยรูปหนึ่ง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "พระอาจารย์รด" เป็นที่นับถือและศรัทธารวมทางจิตใจของชาวบ้านในแถบนั้น

ส่วนพิพิธภัณฑวัดท่าพุดนั้น ก่อตั้งขึ้นหลังการมรณภาพของท่านพระครูพิศาลสาธุวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดท่าพุด เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยคณะกรรมการของวัดได้มีมติให้จัดทำพิพิธภัณฑของวัดขึ้น ด้วยเกรงว่าวัตถุโบราณทั้งหลายจะสูญหาย โดยใช้หอไตรของวัดเป็นพิพิธภัณฑชั่วคราว และเปิดให้ประชาชนเข้าชมครั้งแรกในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นวันพระราชทานเพลิงศพอดีตเจ้าอาวาส ในการจัดทำพิพิธภัณฑได้มีการรวบรวมโบราณวัตถุเก่าแก่และมีค่า นำมาทำทะเบียนและเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑแห่งนี้

พิพิธภัณฑวัดท่าพุดมีอาคารจัดแสดงทั้งสิ้น 3 หลัง

อาคารหลังแรก เดิมเป็นหอไตรของวัด เป็นอาคารชั้นเดียวได้ถูกลง ต่อมาตัดแปลงให้จัดแสดงสิ่งของทั้งชั้นบนและล่าง ชั้นล่าง สิ่งของสำคัญที่นำมาจัดแสดงไว้ได้แก่ พระยานมาศ กระ โถนถมปัทม์ กาน้ำชา และหัวเรือกัญญา ซึ่งเป็นสิ่งของที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานแด่หลวงพ่อด เจ้าอาวาสองค์แรกของวัดท่าพุด พระพุทธรูป จารึกตัวอักษรไทยบนอิฐมอญที่ใช้ก่อสร้างพระอุโบสถ เป็นต้น ส่วนชั้นบนจัดแสดงพระพุทธรูป สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านนำมาถวายวัด อาทิ ตะเกียง ถ้วย ชาม เครื่องจักสาน เป็นต้น

อาคารหลังที่สอง เดิมเป็นกุฏิของท่านเจ้าอาวาสองค์ก่อน(พระครูพิศาลสาธุวัฒน์) ชื่อกุฏิประชาชนโนป

ถัมภ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2502 และทำการบูรณะใหม่เพื่อจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ บูรณะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2543 เป็นอาคารไม้สองชั้น ชั้นล่างจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ของพระครูพิศาลสาธุวัฒน์ เครื่องลายคราม รัตนบัตร เปลือกหอย เกร็ดพล เป็นต้น โดยสิ่งของจำนวนหนึ่งได้ขนย้ายมาจากหอไตร เพื่อมาจัดแสดงไว้ที่อาคารหลังใหม่นี้ ส่วนชั้นบน เดิมเป็นนิทรรศการชั่วคราว จัดแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ของทางพิพิธภัณฑ์ ต่อมาในกลางปี พ.ศ. 2548 ทางพิพิธภัณฑ์ได้ดัดแปลงชั้นบน เป็นคลังวัตถุของพิพิธภัณฑ์

อาคารหลังที่สาม เป็นอาคารไม้ใต้ถุนสูง เดิมเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัด ต่อมาดัดแปลงเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์วัดท่าพุด ชั้นบนจัดแสดงตู้พระธรรมลายรดน้ำ ตาลปัตร หนังสือพิมพ์เก่าช่อนยุค รูปถ่ายเก่าของวัด เป็นต้น ส่วนชั้นล่าง จัดแสดง เครื่องสูบน้ำ รุ่นต่าง ๆ ที่ใช้วิดน้ำเข้านา ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านเลิกใช้แล้ว จึงนำมาถวายให้วัด เพื่อจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์วัดท่าพุด เปิดให้เข้าชมทุกวัน โดยต้องติดต่อล่วงหน้า เพื่อทางพิพิธภัณฑ์จะได้เตรียมวิทยากรนำชม ซึ่งปัจจุบันมีการฝึกเยาวชนจากโรงเรียนวัดท่าพุด เพื่อเป็นมัคคุเทศน์น้อย เยาวชนท้องถิ่นกลุ่มนี้ยังเข้ามามีส่วนร่วมในงานพิพิธภัณฑ์ด้านการทำทะเบียนและงานอนุรักษ์วัตถุ ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรม ของการร่วมมือกันระหว่างพิพิธภัณฑ์วัดท่าพุดและศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ในโครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่หวังจะให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่ใช่แค่โกดังเก็บของเก่า แต่เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ขณะเดียวกันก็แสดงวิถีแห่งตัวตนให้กับคนข้างนอกได้ทำความรู้จักและเรียนรู้ด้วยกัน

ข้อมูลจาก:

1. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ปีพุทธศักราช 2546(ฉบับเนื้อหาสังเขป)
2. การประชุมเครือข่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (ภาคกลาง - ตะวันตก) จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร 26 - 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ณ โรงแรมริเวอร์ จังหวัดนครปฐม
3. โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ระยะที่ 2

พระเจดีย์จุฬามณีหน้าพระอุโบสถ ที่ได้รับการบูรณะ เนื่องจากของเดิมปรักหักพัง และโดนโจรผู้ร้ายปล้นเอาสิ่งของมีค่าภายในไปมากมาย

ปฏิมารูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ หน้าพระเจดีย์จุฬามณี

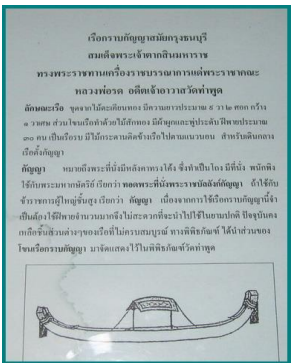
ปฏิมารูปพระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรย์ หน้าพระเจดีย์จุฬามณี

ปฏิมารูปพระมาลัยหน้าพระเจดีย์จุฬามณี

โขนเรือกราบกันยญา แต่เดิมลำเรือมีสภาพสมบูรณ์กว่านี้มาก แต่เป็นที่น่าเสียดาย เนื่องจากประวัติความเป็นมาค่อย ๆ ลบเลือนไปตามกาลเวลา มีแต่เพียงกำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา ไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่มีผู้ใดทราบความสำคัญ และเก็บรักษาไว้ให้ดีแต่ต้น

อชิบายประกอบ เรื่องเรือกราบกันยญา

หงส์สำริด ที่ใช้ประดับมุมสระน้ำโบราณหน้าวัด ซึ่งปัจจุบันสระถูกถมไปจนหมดสิ้น ส่วนหงส์สำริดนี้ เป็นเพียง 1 ใน 4 ที่ตามกลับมาได้จากการถูกโจรกรรม